

Analiza procesa usvajanja zakona u Republici Srbiji

Zakon o elektronskim komunikacijama

Autorka analize: Nevena Ružić

Analiza procesa usvajanja zakona u Republici Srbiji

Zakon o elektronskim komunikacijama

Autorka analize: Nevena Ružić

CRTA:

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

 PARTNERI
SRBIJA

#EY
ZA TEBE

Ova publikacija je objavljena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Crta sa partnerima Slavko Čuruvija fondacijom i Partnerima za demokratske promene Srbija i ta sadržina nužno ne odražava zvanične stavove Evropske unije.

● Uvod

Zakon o elektronskim komunikacijama ("Službeni glasnik RS", broj 35/2023) prešao je dug put od nacrtu do usvajanja. Predlog zakona koji je Vlada Republike Srbije usvojila i podnela Narodnoj skupštini februara 2023. godine zapravo je nastavak procesa koji je okončan još leta 2021. godine kada je završena javna rasprava, o čemu je sastavljen izveštaj septembra 2021. godine. Broj, ali i profil, aktera koji su dostavili komentare na Radnu verziju nacrtu u postupku javne rasprave tokom nedelja, uobičajeno rezervisanih za godišnje odmori i, po prirodi, slabijeg fokusa javnosti, govori da se ova materija tretira više kao tehnička materija. Međutim, pojedine obaveze koje ovaj propis uspostavlja, kako je to slučaj sa uspostavljanjem jedinstvene infrastrukture, i te kako mogu da utiču, ne samo na prava pojedinca u pogledu pristupa sadržajima, već i na odnose na tržištu.

U vremenu između okončanja postupka pripreme nacrtu propisa, koji obuhvata i javnu raspravu, i usvajanja zakona u Narodnoj skupštini, nadležno ministarstvo tada trgovine, turizma i telekomunikacija, postalo je Ministarstvo informisanja i telekomunikacija, nakon održanih izbora 2022. godine. Dakle, više od godinu dana Nacrt zakona nije bio razmatran, a ni pominjan u javnosti, i pitanje je da li je ovakav akt trebalo da bude ponovo razmatran, odnosno da li je trebalo održati novu javnu raspravu. Nezavisno od toga, početkom februara 2023. godine, Ministarstvo informisanja i telekomunikacija [objavilo je](#) da je Nacrt upućen u „proceduru pribavljanja mišljenja nadležnih organa i organizacija“. Postupak prikupljanja mišljenja od relevantnih organa obavezan je segment uređenog postupak usvajanja zakona. Ipak, neuobičajeno je to da vremenski razmak između izrade nacrtu i održavanja javne rasprave, s jedne strane, i pribavljanje mišljenja o nacrtu prema Poslovniku Vlade, s druge, tako velik.

Što se tiče same rasprave poslanika, a posebno kvaliteta iste, potrebno je naglasiti da je u toku sednice na kojoj je ukupno bilo 28 tačaka, ovaj zakon, ali i pojedini drugi, razmatran u skupštinskoj raspravi koja se sadržinski manje odnosila na pojedinosti određenih rešenja. U šūmu nepovezanih tema, bilo je teško izdvojiti amandmane koji su ukazivali na posledice pojedinih odredaba. Većinom glasova narodnih poslanika Zakon o elektronskim komunikacijama je usvojen aprila 2023. godine.

● Proces izrade zakona

Rad na pripremi novog zakona o elektronskim komunikacijama započeo je tokom 2020. godine. Prethodni zakon o elektronskim komunikacijama oslanjao se na kompleksan regulatorni okvir Evropske Unije u oblasti elektronskih komunikacija koji su u to vreme sačinjavale pet direktiva (Direktiva 2002/21/EZ o zajedničkom regulatornom okviru za elektronske komunikacione mreže i usluge (Okvirna Direktiva), Direktiva 2002/19/EZ o pristupu elektronskim komunikacionim mrežama i opremi i njihovom međusobnom povezivanju (Direktiva o pristupu), Direktiva 2002/20/EC o ovlašćenju u oblasti elektronskih komunikacionih mreža i usluga (Direktiva o ovlašćenju), Direktiva 2002/22/EZ o univerzalnom servisu i pravima korisnika elektronskih komunikacionih mreža i usluga (Direktiva o univerzalnom servisu), Direktiva 2002/58/EZ o obradi ličnih podataka i zaštiti privatnosti u sektoru elektronskih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektronskim komunikacijama).

Direktiva (EU) 2018/1972 je usvojena 2018. godine i njom je uspostavljen Evropski kodeks elektronskih komunikacija (EECC Direktiva) kojim su utvrđena zajednička pravila i ciljevi Evropske Unije u pogledu regulisanja telekomunikacione industrije i definisan je način na koji će nacionalna regulatorna tela vršiti regulaciju operatora mreža i/ili usluga. Novine Direktive 2018/1972 tiču se obuhvata pružalaca usluga elektronskih komunikacija, a obaveze se proširuju na takozvane Over-the-top (OTT) pružaoce usluga, kao što su brojne postojeće aplikacije koje omogućavaju prenos sadržaja i komunikaciju korisnika, uključujući i razmenu komunikacije preko društvenih mreža (npr. Zoom, Whatsapp i sl.).

Ova direktiva reflektuje se i na primenu postojeće Direktive o elektronskoj privatnosti (e-Privacy Directive 2002/58), odnosno interpretaciju obaveza koje su ranije bile uspostavljene za takozvane tradicionalne pružaoce usluga elektronskih komunikacija. S tim u vezi, obaveza zaštite bezbedne i poverljive komunikacije uvedena je i za OTT, a što rezultira i u obavezi enkripcije, kao i obaveštavanja o povredama (data breach). Usvajanjem navedene direktive ne ukida se Direktiva o elektronskoj privatnosti.

Imajući u vidu broj novina koje pravne tekovine sadrže, logično je bilo uskladiti domaće propise. Kao razlog usvajanja novog propisa navodi se namera da se Republika Srbija uspešno uključi u jedinstveno evropsko digitalno tržište za šta je neophodno obezbediti regulatorne i institucionalne uslove za ubrzan razvoj tržišta elektronskih komunikacija u Republici Srbije.

● Predmet zakona i njegova sadržina

Uzimajući u obzir materiju Zakona, pojedine obaveze bliže su uređene drugim propisima, kao što je to slučaj sa Zakonom o informacionoj bezbednosti ili Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. U pogledu njegove sadržine, a kako je to navedeno u Izjavi o usklađenosti, ovaj predlog preuzima rešenja iz Direktive 2018/1972, ali sadrži i neka rešenja kojih u Direktivi nema, kao što je slučaj sa obaveznom registracijom pripejd korisnika.

Definicije Zakona, sa izuzetkom onih koji se odnose na jedinstveno tržište Evropske unije, preuzete su iz Direktive. Reč enkripcija, kao mera bezbednosti u cilju poverljivosti, odnosno neki ekvivalent ove reči, navedena u Direktive nije sadržana u Zakonu. S druge strane, Direktiva ne sadrži odredbe koje se odnose na pomenutu registraciju, niti zadržavanje podataka.

Regulatorno telo za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL) određeno je kao nezavisna regulatorna organizacija na koju se prema članu 8. Zakona primenjuju propisi koji uređuju rad javnih agencija. Iako je reč o preuzimanju reči iz evropske direktive, ovako izdvajanje u odnosu na formulacije koje se odnose na nezavisne organe može biti tumačeno da ovaj organ ipak nije u rangu ostalih nezavisnih organa, na šta ukazuje i odsustvo nadležnosti nadzora nad sprovođenjem zakona. Odredbama Zakona predviđeno je da organe, odnosno članove Saveta Regulatora bira Narodna skupština Republike Srbije na javnom konkursu, dok direktora postavlja Savet Regulatora. Nezavisno od izbora predstavnika organa, finansijska nezavisnost je upitna, budući da je članom 28. Zakona predviđeno da finansijski plan usvaja Vlada Republike Srbije, a ne kako je to slučaj kod nezavisnih organa, kao što je Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, o čijem predlogu budžeta odlučuje Narodna skupština. S tim u vezi, prema članu 30. Zakona, Regulator dostavlja finansijski izveštaj, uz izveštaj revizora, Vladi, dok se ovaj izveštaj dostavlja kao deo godišnjeg izveštaja Narodnoj skupštini.

Prema članu 38. Zakona svako fizičko ili pravno lice može slobodno da pruža javne elektronske komunikacione mreže i usluge na teritoriji Republike Srbije pod uslovima utvrđenim ovim zakonom i podzakonskim aktima donetim na osnovu njega. Pružanje javnih elektronskih komunikacionih mreža i usluga, izuzev komunikacione usluge između lica koje nisu zasnovane na korišćenju numeracije, obavlja se po režimu opšteg ovlašćenja. Obaveze pružalaca ovih usluga odnose se i na, prema članu 40. st. 2. t. 4) omogućavanje zakonitog presretanja elektronskih komunikacija i pristupa zadržanim podacima u skladu sa posebnim zakonom. U pogledu ove obaveze, važno je istaći da nisu obuhvaćene obaveze zadržavanja podataka, kako je to bilo u ranije važećem zakonom o elektronskim komunikacijama.

U pogledu prava na prenosivost broja, Zakonom je predviđeno da Regulator upravlja informacionim sistemom za prenos broja, održava bazu podataka prenetih brojeva, vodeći računa o zaštiti podataka o ličnosti i može za obavljanje navedenih poslova angažovati drugo pravno lice. Sa stanovišta zaštite podataka o ličnosti, odredba člana 93. nije dovoljno precizirana u pogledu odnosa Regulatora i potencijalnog pravnog lica, odnosno, da li je reč o prenosu poslova ili samo aktivnostima koje se odnose na obrađivača podataka prema Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti.

Prema definiciji Zakona, zloupotreba elektronskih komunikacija je svako ponašanje protivno svrsi zaključenog ugovora o pružanju javne elektronske komunikacione usluge, odnosno mreže kojim se nanosi materijalna ili nematerijalna šteta drugoj ugovornoj strani. Ovako, široko postavljena, definicija u praksi može se pokazati kao osnov za ograničavanje prava u obimu koji nije srazmeran.

Primeru radi, prema članu 97. Zakona koji uređuje pristup brojevima i uslugama i ostvarivanju međunarodnih poziva, Regulator može da obaveže pružaoca usluge da onemogući, na pojedinačnoj osnovi, pristup brojevima ili uslugama kada postoji opravdana sumnja o zloupotrebi ili prevari. Regulator u takvim slučajevima može da donese odluku kojom pružaocima usluga nalaže da uskrate pripadajuće prihode od međupovezivanja ili od drugih usluga. Iako je pretpostavka da pravilna primena ove odredbe ne utiče na prava i slobode lica, odsustvo obavezne odluke (uz pouku o pravnom sredstvu), na osnovu koje se ograničava pristup, čini da ova odredba nije precizirana i može da predstavlja rizik za prava lica.

Prema članu 126. Zakona, pružalac javno dostupne elektronske komunikacione usluge dužan je da dostavi informacije koje se odnose na naknade i uslove vraćanja sredstava za slučaj nepridržavanja ugovorenog nivoa kvaliteta usluga i naknade u slučaju neadekvatne primene bezbednosnih mera, kao i mere koje operator može primeniti radi održavanja bezbednosti i integriteta svojih mreža i usluga, sprečavanja zloupotreba kao i kontrole nedozvoljenog sadržaja. Ova odredba ujedno znači i mogućnost nesmetanog raskida ugovora u slučaju da se ispostavi da mere bezbednosti tajnosti komunikacije nisu adekvatne. Međutim, odredba koja se odnosi na mere koje se tiču sprečavanja zloupotreba kao i kontrole nedozvoljenog sadržaja nije dovoljno precizna i može biti predmet širokog tumačenja, što za posledicu može imati i ograničenje slobode izražavanja, kao i drugih prava lica.

Ista primedba odnosi se i na član 141. Zakona koji se odnosi na delimično i potpuno obustavljanje pružanja elektronske komunikacione usluge. Naime, pružalac usluge može da delimično obustavi pružanje usluge krajnjem korisniku ukoliko utvrdi da krajnji korisnik vrši zloupotrebu usluge ili ugrožava bezbednost i integritet mreže, odnosno ugrožava rad elektronske komunikacione mreže, uz prethodno slanje opomene krajnjem korisniku da obustavi navedene

aktivnosti. Dodatno, može da potpuno obustavi pružanje usluge, odnosno raskine ugovor, ukoliko krajnji korisnik i pored opomene nastavi da vrši zloupotrebe elektronske komunikacione usluge ili ugrožava bezbednost i integritet i bezbednost mreže, odnosno ugrožava rad elektronske komunikacione mreže. Navedena „opomena“ nije bliže uređena, niti je jasno kojim sredstvima raspolaže korisnik u slučaju osporavanja navoda iz akta čija priroda nije jasna.

Posebnu pažnju zavređuje odredba člana 128. Zakona koja se odnosi na procenu solventnosti potrošača povlačenjem izveštaja iz baze podataka o zaduženosti potrošača, na način propisan pravilima rukovaoca baze, u svrhu donošenja odluke o pružanju elektronske komunikacione usluge, uz prethodnu saglasnost potrošača. Naime, sa stanovišta Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, ovaj osnov obrade nije adekvatan budući da je uslov za zaključne ugovora, te sloboda volje lica suštinski ne postoji. Ova odredba, iako je bila predmet mišljenja Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti traženog prema Poslovniku Vlade, nije bila izmenjena u skladu sa njim.

Član 145. Zakona odnosi se na zlonamerne i uznemiravajuće pozive kojim se otvara mogućnost razmene podataka između pružalaca usluga. Pod uslovom da je primena ove odredbe ograničena na slučajeve kada se utvrdi postojanje zlonamernih ili uznemiravajućih poziva, a što bi pretpostavljalo i mogućnost osporavanja ovakvog zaključka, ova odredba nije sporna. Ipak, kako bi se mogućnost drugačije primene svela na najmanju moguću meru, odredbu je potrebno dodatno urediti. Isto se odnosi i na odredbe koje se tiče nezatraženih poruka prema članu 149. Zakona.

Zakon ne uređuje zadržane podatke, već upućuje na poseban zakon, kako je to članovima 152. i 153. U prelaznim odredbama Zakona predviđeno je važenje odredaba Zakona o elektronskim komunikacijama koje se, između ostalog tiču zadržanih podataka. Ove odredbe obavezuju pružalaca usluga elektronskih komunikacija da zadržavaju podatke o komunikaciji u periodu od 12 meseci. Podsećanja radi, ove odredbe preuzete su iz Direktive o zadržanim podacima (Data Retention Directive 2006/24) koju je Evropski sud pravde poništio aprila 2014. godine smatrajući da takva obrada podataka bez jasnog ograničenja zadire u pravo na privatnost u njegovom fundamentu. Pomenuti član 153. sadrži odredbu o obaveštavanju o obradi podataka lokacije, koja, budući da je reč o obradi podataka o ličnosti nije usaglašena sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, jer obaveštenje ne sadrži sve informacije navedene ovim zakonom, niti upućuje na njega.

Odredbe koje se tiču registracije krajnjeg korisnika usluge sa plaćanjem unapred u članu 158. Zakona uvode obaveznu registraciju krajnjeg korisnika. U saopštenju povodom usvajanja predloga zakona ova novina prikazana je kao mera koja doprinosi sigurnosti građana. Pod pretpostavkom da je reč o usaglašavanju sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i odredbama koje uređuju sadržinu zakona kojim se uspostavlja osnov obrade, kakva je poštovanje pravnih obaveza rukovalaca, stavom 2. ovog člana definisana je svrha obrade podataka o ličnosti prilikom registracije – identifikacija registrovanog krajnjeg korisnika, kao i ispunjenje obaveza u skladu sa zakonom koji uređuje zakonito presretanje i zadržavanje podataka. S tim u vezi treba istaći da identifikacija lica kao svrha podataka nije precizna i treba dodatno naglasiti da je upućivanje na obaveze propisane zakonom, koji uređuje zakonito presretanje i zadržavanje podataka upitno, budući da ova mera obrade obuhvata lica koja neće biti subjekt ovih mera, te se može primeniti analogija i argumentacija Evropskog suda pravde u slučaju Direktive o zadržanim podacima. Iako je veliki broj zemalja, uključujući i Države članice Evropske unije, usvojio obaveznu registraciju pripejd korisnika, nije reč o obavezi usaglašavanja, već nacionalnoj odluci, dok je bezbednost građana ipak nedovoljno argumentovana.

Član 160. Zakona odnosi se na tajnost elektronskih komunikacija. Prema stavu 4. člana, moguće je snimanje komunikacija i sa njima povezanih podataka o saobraćaju, koje se obavlja radi dokazivanja komercijalnih transakcija ili drugih poslovnih odnosa, u kojima su obe strane svesne ili bi morale biti svesne ili su izričito upozorene na to da obavljena komunikacija može da bude snimljena. Imajući u vidu dosadašnju praksu primene slične odredbe važećeg zakona o elektronskim komunikacijama, tumačenje značenja drugih poslovnih odnosa treba da bude restriktivno, posebno u slučaju nejednakosti strana u odnosu.

Nadzor nad primenom obaveza podeljen je na takozvani stručni nadzor koji obavlja Regulator i inspeksijski nadzor koji obavlja Ministarstvo, odnosno na teritoriji autonomne pokrajine vrši autonomna pokrajina preko svojih organa, a što je ujedno još jedan argument da pozicija Regulatora treba da bude takva da postoji nezavisnost u radu. Stručni nadzor ne daje mogućnost Regulatoru da pokrene kakav kazneni postupak, već se povodom utvrđivanja stanja Regulator obraća organu koji vrši inspeksijski nadzor.

Kaznene odredbe Zakona su u domenu prekršaja, i s tim u vezi treba istaći različit pristup politici sankcija u Evropskoj uniji i Republici Srbiji. Dok se u EU primenjuju upravne mere koje mogu da se odmeravaju u skladu sa ozbiljnošću povrede obaveze, uticaju, ali i prihodima, u Srbiji je reč o prekršajima čiji maksimalni iznos za pojedina pravna lica može biti simboličan, a ujedno je postupak vezan rokom zastarelosti koji neretko nastupa imajući u vidu broj predmeta sudija prekršajnih sudova.

Bez obzira na navedeno u pogledu procesa harmonizacija propisa sa propisima Evropske Unije ne može se istaći zaključak da ovaj zakon nije usaglašen sa tim propisima, ali jeste manjkav u pogledu pravnog sistema Republike Srbije, a posebno imajući u vidu praksu primene propisa. Glavni nedostatak je položaj Regulatora koji zapravo nema svojstvo nezavisnog organa, niti bi vršio nadzor nad primenom zakona. Dodatno, pojedine odredbe bi trebalo pre-

cizirati u cilju umanjenja rizika za široko tumačenje koje za posledicu može imati ograničenja prava lica. Iako već postoji u praksi mnogih zemalja, obavezna registracija pripejd korisnika, ona može imati implikacije na slobodu izražavanja i druga prava, posebno uzimajući u obzir značajan broj široko postavljenih ograničenja u slučaju takozvane zloupotrebe, s jedne strane, i nedovoljno pokazatelja da je to mera koja zaista doprinosi bezbednosti lica.

● Izrada Nacrta zakona i rad radne grupe

Imajući u vidu vreme izrade Nacrta zakona, nedostaju podaci o načinu rada radne grupe. Informacije o javnoj raspravi, pojedinačni komentari, kao i izveštaj dostupni su samo na [arhiviranoj stranici Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija](#), a koja nije dostupna na rezultatima uobičajene pretrage internet stranica.

U saopštenju Vlada je istakla da su učestvovali predstavnici različitih državnih organa, kao i Regulatorne agencije za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL), Regulatorne agencije za elektronske medije (REM). Takođe, pored navoda da su u radu bili uključeni i stručnjaci iz privrede, bili su uključeni i NALED, Savet stranih investitora, Nacionalni konvent o Evropskoj Uniji. U saopštenju nije navedeno da su učestvovali predstavnici udruženja građana, uključujući i udruženja koja se bave zaštitom potrošača. Imajući u vidu dostupne komentare dostavljene tokom javne rasprave, jasno je da su i oni učestvovali u unapređivanju konačnog teksta Nacrta.

● Organizovanje javne rasprave

Javna rasprava o Nacrtu zakona održana je u periodu od 23. jula do 23. avgusta 2021. godine. Iako je trajala duže, mada neznatno, u odnosu na minimalni rok trajanja od 20 dana prema Poslovniku Vlade (član 41), vreme održavanja javne rasprave, tokom leta, svakako utiče na prijem vesti u javnosti, kao i na angažovanje relevantnih aktera.

Komentare na Radnu verziju Nacrta zakona dostavili su RATEL, Telekom Srbija a.d., TELENOR d.o.o., A1 Srbija d.o.o., Savet stranih investitora, NALED, i Milan Janković (kao pojedinac, a nekadašnji direktor RATEL-a). U pogledu sadržine komentara može se istaći da se oni nisu ticali, primera radi, registracije pripejd korisnika, niti obrade podataka o ličnosti, kao ni izostanka zakona koji se odnosi na zadržavanje podataka. Pružaoci usluga elektronskih komunikacija isticali su one odredbe koje se tiču pojedinačnih usluga, ali i, posebno u slučaju Saveta stranih investitora, potrebe usklađivanja sa odredbama pomenute Direktive EU. Komentari RATEL-a i gospodina Jankovića odnosili su se na položaj Regulatoru u Nacrtu zakona, odnosno na potrebu da se ovom telu (RATEL-u) dodele oni poslovi koji bi omogućili nezavisniji položaj i efikasan nadzor nad primenom propisanih obaveza. Prema [tabelarnom prikazu](#), izvestan broj amandmana je prihvaćen, čime je tekst bio unapređen.

● Proces usvajanja Nacrta zakona u Narodnoj skupštini Republike Srbije

Zakon o elektronskim komunikacijama bio je [prva tačka dnevnog reda Druge sednice Prvog redovnog zasedanja](#) Narodne skupštine Republike Srbije u 2023. godini, dana 21. aprila (petak). Na dnevnom redu bilo je ukupno 28 tačaka. Među njima, pored Predloga zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, kao i izmena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom, Zakona o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju ili Zakona o korišćenju obnovljivih izvora energije, tačke dnevnog reda odnosile su se i na sporazume o zajmovima i kreditiranju, kao i sporazuma koji se odnose na Zapadni Balkan (Sporazum o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju na Zapadnom Balkanu, Sporazum o slobodi kretanja sa ličnim kartama na Zapadnom Balkanu).

Prema izveštaju, zajednički načelni i jedinstveni pretres o svim tačkama dnevnog reda sednice zaključen je na kraju drugog dana zasedanja, dok je trećeg dana završen pretres u pojedinostima o Predlogu zakona o elektronskim komunikacijama, koji je u danu za glasanje, 28. aprila, usvojen većinom od 136 glasova poslanika iz stranaka vladajuće većine. Protiv je glasalo 6 narodnih poslanika.

● Diskusija o Predlogu zakona na plenarnoj sednici Narodne skupštine

Tokom diskusije o Predlogu zakona o elektronskim komunikacijama iznet je amandman, kao zajednički predlog, na predmet Zakona, a u vezi sa bezbednošću elektronskih komunikacija. Međutim, rasprava o amandmanima pretvorila se u, uslovno rečeno, raspravu o prisluškivanju predsednika, radovanju povodom ubistva predsednika Vlade dr Zorana Đinđića, smrti Miloševića, međusobnim optužbama, sankcijama Ruskoj Federaciji. Tokom više od sat vremena posvećenog raspravi u pojedinostima poslanici su tražili replike i isticali povredu Poslovnika.

Pojedini amandmani su bili obrazloženi tokom rasprave, kao što je slučaj sa amandmanom na odredbe koje se odnose na definiciju širokog pojasa, kao i o uticaju Ministarstva na RATEL. Međutim, o ovim konkretnim amandmanima nije bilo nikakve rasprave. Dodatno, nisu prihvaćeni ni amandmani narodnih poslanika iz opozicionih stranaka, a koji su se ticali pravopisa ili nomotehnike. Amandmani su se odnosili i na nadležnosti, odnosno preciznije uređenje nadležnosti Regulatora u vezi sa vansudskim sporovima. Jedna od primedbi ticala se i izostanka prisustva resornog ministra tokom celokupnog trajanja rasprave. Predsedavajućem je zamereno kontinuirano prekidanje govornika, kao i vreme koje je potrebno za raspravu o drugim tačkama dnevnog reda. Tokom rasprave o amandmanima poslanici većine izneli su da je „hajka na Telekom“ počela od kako je „SBB zastranio“. U toku rasprave koja, u velikom delu, nije imala veze sa predmetom Zakona, ukazano je na zahteve koje treba da ispunjava lice kao kandidat za direktora Regulatora, posebno o godinama potrebnog iskustva. Jedan od prihvaćenih amandmana ticao se broja mandata člana Saveta Regulatora, te je mogućnost reizbora svedena da jednom – 5 + 5 godina, umesto dvaput kako je bilo u Predlogu, što bi značilo da ja član Saveta mogao biti u tom svojstvu punih 15 godina.

● Zaključak

Usvajanje Zakona o elektronskim komunikacijama trajalo je dugo. Ipak, dugotrajnost postupka ne može da se obrazloži kompleksnošću materije, vremenu i pažnji koje je trebalo posvetiti, imajući u vidu obim i domašaj odredbi Zakona. Suprotno tome, svaka faza završena je brzo: javna rasprava tokom letnjeg perioda svakako je doprinela manjem broju uključenja zainteresovanih strana, ali i izostanku udruženja građana u njoj, a diskusija u Skupštini zapravo se vodila o temama koje nisu usko povezane sa materijom zakona. Nakon zaključene rasprave, skoro godinu i po dana Nacrt zakona nije bio predmet informisanja javnosti, niti je bio razmatran, da bi se vest o njemu pronela kao prećutni kontinuitet davno započetog procesa, a ubrzo nakon toga tekst zakon objavio u Službenom glasniku. Sama diskusija o Predlogu zakona mogla bi se karakterisati kao manje povezana sa njegovom sadržinom. Međutim, ovakav komentar nije izuzetak imajući u vidu i druge rasprave u Narodnoj skupštini.